

Nr 87.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1938 kl. 5 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till underlättande av belåning av jordbruksegen-
dom med växande skog jämte i ämnet väckt motion.*

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 24 mars 1938 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 261, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden, föreslagit riksdagen

dels att antaga härvid fogade förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av §§ 27 och 50 förordningen den 3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor;

2) förordning om ändrad lydelse av § 6 förordningen den 3 juni 1932 (nr 165) angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor;

dels ock att godkänna av föredragande departementschefen tillstyrkta ändringar i gällande bestämmelser rörande statens sekundärlånefond för jordbrukare.

Förslagen äro av följande lydelse:

“Förslag

till

Förordning angående ändrad lydelse av §§ 27 och 50 förordningen den 3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor.

Härigenom förordnas, att §§ 27 och 50 förordningen den 3 juli 1930 om jordbrukets kreditkassor¹ skola erhålla ändrad lydelse, på sätt av det följande framgår:

§ 27.

Jordbrukskassa må icke beredas kredit till högre belopp än som motsvarar det sammanlagda lånemaximum, som gäller för kassans medlemmar. Vad sålunda stadgats skall dock ej utgöra hinder för centralkassa att till jord-

¹ Senaste lydelse av § 27, se SFS 1936:374.

brukskassa utöver nyss avsedda maximum utlämna lån mot säkerhet av inteckning i jordbruksfastighet, varför medlem av jordbrukskassan är delaktig i densamma, om och i den mån inteckningens kapitalvärde ligger inom sex tiondelar av fastighetens sammanlagda jordbruks- och skogsvärden enligt gällande taxering. Såsom jordbruksfastighet anses även fastighet, varå, utan samband med jordbruk, trädgårdsskötsel, hönsskötsel, fiskodling eller annan därmed jämförlig verksamhet bedrivs såsom självständig näring, så ock sådan såsom annan fastighet taxerad mindre fastighet, vilken användes av hantverkare eller annan arbetare, som beredes sin väsentliga sysselsättning av idkare av jordbruk eller därmed jämförlig verksamhet.

§ 50.

Det högsta — — — halva lånemaximum.

Utän hinder av vad nyss sagts må till medlem, som är ägare av fastighet, varom i § 43 första och andra stycket förmåles, utöver lånemaximum utlämnas lån mot säkerhet av i fastigheten beviljad inteckning, om och i den mån inteckningens kapitalvärde ligger inom sex tiondelar av fastighetens sammanlagda jordbruks- och skogsvärden enligt gällande taxering.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1938.»

“Förslag

till

Förordning om ändrad lydelse av § 6 förordningen den 3 juni 1932 (nr 165) angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor.

Härigenom förordnas, att § 6 förordningen den 3 juni 1932 angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor¹ skall erhålla ändrad lydelse, på sätt av det följande framgår:

§ 6.

För kredit — — — fullt betryggande.

Kreditén skall — — — föreningen själv.

Mot inteckning — — — fullgod säkerhet.

Kredit må beredas en och samma förening till så stort belopp, som av centralkassans styrelse med hänsyn till säkerhetens beskaffenhet och andra

¹ Senaste lydelse, se SFS 1936:375.

ifrågakommande omständigheter prövas lämpligt. Krediten må icke uppgå till mera än tvåhundra kronor för varje av föreningen i centralkassan tecknad andel, dock med rätt för centralkassan att därutöver, efter medgivande av styrelsen för jordbrukskreditkassan, lämna föreningen kredit mot säkerhet av inteckning i fastighet, om och i den mån inteckningen ligger inom sex tiondelar av fastighetens sammanlagda jordbruks- och skogsvärden enligt gällande taxering, där fastigheten är taxerad såsom jordbruksfastighet, och inom fyra tiondelar av taxeringsvärdet, där fastigheten är taxerad såsom annan fastighet.

Centralkassas sammanlagda — — — denna begränsning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1938.»

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet, i den mån ej nedan lämnas redogörelse därför, hänvisa till propositionen.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 304, av herr *Bengtsson m. fl.*, vari hemställts, att den tillämnade ändrade lydelsen av 50 § sista stycket i förordningen den 3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor gives i huvudsak följande avfattning: »Utan hinder av vad nyss sagts må till medlem, som är ägare av fastighet, varom i § 43 första och andra stycket förmäles, utöver lånemaximum utlämnas lån mot säkerhet av i fastigheten beviljad inteckning, om och i den mån inteckningens kapitalvärde ligger inom sex tiondelar av fastighetens sammanlagda jordbruks- och skogsvärden enligt gällande taxering; dock att, i den mån belåningen utsträcker utöver sex tiondelar av enbart jordbruksvärdet, lån ej må utlämnas med mindre överenskommelse träffas om begränsning i rätten att avverka skog å fastigheten på sätt stadgas i lagen den 6 juni 1930 (nr 202).»

Angående de skäl, som anförts till stöd för denna framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

På departementschefens uppdrag har inom jordbruksdepartementet en undersökning verkställts rörande möjligheterna att underlätta belåning av jordbruksegendom med växande skog. Såsom resultat av undersökningen har upprättats en promemoria i förevarande ämne.

Över promemorian ha yttranden avgivits av statskontoret, bank- och fondinspektionen — som i ärendet hört styrelsen för svenska bankföreningen —, sparbanksinspektionen, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, lånenämnden för sekundär jordbrukskredit, statens egnahemsstyrelse, 1936 års egnahemsutredning, 1936 års skogsutredning, centralrådet

för skogsvårdsstyrelsernas förbund, skogsägareföreningarnas riksförbund samt styrelserna för Sveriges allmänna hypoteksbank, svenska jordbrukskreditkassan och svenska sparbanksföreningen.

Allmänna motiv för åtgärder till underlättande av skogsbelåning.

I *promemorian* har inledningsvis hänvisats till att för de skogsägande jordbrukarna föreläge ett ofrånkomligt behov av kapital för skilda skogliga ändamål. Där skogsägaren icke själv besatte eget kapital, vore han hänvisad till att anskaffa sådant genom anlitande av kredit. Sålunda kunde han behöva upptaga lån redan för att kunna förvärva skogsegendom, ibland också för åtgärder av skilda slag till höjande av skogens värde samt slutligen även för driftsändamål. I förstnämnda hänseende har erinrats om, att det alltmör kommit att betraktas såsom en förutsättning för skapandet av bärkraftiga jordbruk, att jordbrukaren även förvärvade tillräcklig skog. Med utgångspunkt härifrån hade bland annat under år 1937 vissa ändringar vidtagits i 1926 års lag om delning av jord å landet, innebärande att vid avstyckningar av jord skulle tillses, att varje fastighet om möjligt tilldelades skog i sådan omfattning, att ett självständigt jordbruk kunde komma till stånd. Under vissa förutsättningar skulle fastighet även tilldelas skog utöver husbehovet (stödskog). Jämväl 1925 års lag angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom hade år 1937 varit föremål för ändring till främjande bland annat av jordbrukarnas förvärv av erforderliga skogstillgångar. Det önskemål, som sålunda uppställes av lagstiftaren, kunde emellertid näppeligen tillgodoses, om icke jordbrukarna förfogade över tillräckliga medel till inköp av skog. Visserligen vore det vanligt, att en jordbrukare kunde täcka en del av köpeskillingen för en inköpt egendom genom att företaga skogsavverkningar å denna. I den mån härigenom skogens avkastningsförmåga för framtiden minskades, kunde emellertid denna väg att anskaffa kapital icke förordas vare sig med hänsyn till jordbrukarens eget intresse eller ur skogsvårdssynpunkt. Det kunde vara att föredraga, att jordbrukaren kunde erhålla det erforderliga kapitalet genom lämpligt ordnad kredit.

Enligt vad i *promemorian* vidare framhållits kunde belåning av inteckningar i jordegendom med växande skog möta svårigheter med hänsyn till att långivaren vid bedömandet av säkerhetens värde måste taga hänsyn till risken, att skogen kunde avverkas och egendomen härigenom få sitt värde reducerat. Skogens värde kunde också påverkas genom naturhändelser, särskilt skogseld, ävensom genom fluktuationer i fråga om prisläget å skogens produkter.

Med avseende å risken för skogens värdeförsämring genom avverkning har i *promemorian* erinrats om att vissa garantier häremot redan låge i gällande skogsvårdsbestämmelser. Skogsvårdslagen den 15 juni 1923 inskränkte sig visserligen till att i fråga om äldre skog stadga, att avverkning ej finge

så bedrivs och att ej heller efter avverkningen finge med marken så förfaras, att skogens återväxt äventyrades. Denna bestämmelse utgjorde icke hinder för att en fastighet med genomgående äldre skog praktiskt taget kalhöggdes, så långt detta vore möjligt utan att man äventyrade återväxten. I fråga om yngre skog gåve lagen emellertid strängare regler. Det stadgades sålunda i princip förbud mot avverkning av yngre skog annorledes än genom gallring, som vore ändamålsenlig för skogens utveckling. Icke heller denna bestämmelse syntes dock erbjuda tillräckliga garantier mot att avverkning företoges, som i alltför hög grad förringade värdet av kreditgivares säkerhet. Det allmännas intresse av att skogen i stort sett vårdades på ett rationellt sätt sammanföle ej nödvändigtvis med kreditgivarens intresse av att skogen å viss fastighet vidmakthölles till oförändrat värde. Skogsvårdsstyrelserna kunde vidare medgiva undantag från de nyssnämnda bestämmelserna i skogsvårdslagen. Och om skogsägaren avverkade skog i strid mot dessa bestämmelser, riskerade han ingen straffpåföljd på grund härav. Sådan inträdde nämligen först, om skogsvårdsstyrelse meddelat förbud mot avverkning och skogsägaren överträdde detta förbud. Av det nu sagda synetes framgå, att skogsvårdslagens bestämmelser icke ens i vad de gällde yngre skog kunde på ett tillfyllestgörande sätt trygga kreditgivares anspråk på säkerhet för vidmakthållandet av belånad skogs värde.

Detta har däremot, enligt vad i promemorian vidare anförts, varit syftet med en den 6 juni 1930 utfärdad lag om begränsning av rätten att avverka skog å in-tecknad fastighet. Enligt denna lag kunde, om hypoteksförening med en låntagare träffade överenskommelse om vissa inskränkningar i den senares rätt att avverka skog å belånad fastighet, denna överenskommelse ligga till grund för en föreskrift av vederbörande skogsvårdsstyrelse om överenskommelsens efterlevnad. Skogsvårdsstyrelsen hade även att övervaka, att överenskommelsen efterlevdes. Avverkning i strid mot densamma vore förenad med straff och förverkande av avverkad skog.

Såsom en väg till ernående av vidgade möjligheter att belåna skog har i promemorian ifrågasatts, att nyssnämnda lag skulle givas sådan utsträckt tillämpning, att densamma även kunde tillämpas i fall, då kredit utlämnades av vissa andra kreditinrättningar än hypoteksföreningarna. Härigenom skulle det skydd, som förevarande lag medgåve, kunna utnyttjas också med avseende å andra lån än bundna primärlån.

I promemorian har givits uttryck åt uppfattningen, att efter en sådan utsträckning av tillämpligheten av 1930 års lag anledning icke funnes att upprätthålla några särskilda begränsningar i kreditinrättningarnas möjligheter att belåna skog. Med utgångspunkt härifrån borde vissa ändringar vidtagas i de för jordbrukskasserörelsen gällande författningarna. I promemorian ha framlagts förslag till sådana ändringar.

Emellertid har i promemorian vidare hänvisats till att vid belåning av egendom med växande skog även måste tagas hänsyn till möjligheterna till prisfluktuationer med avseende å skogsprodukter. I den mån en häftig nedgång i trävarupriserna föranledde sänkta värden på den växande skogen, vore

det klart, att säkerheten för skogsbelåningen minskades. Om en kreditinrättning då — låt vara att den hölle en ny prisstegring för sannolik — ville trygga sin likviditet genom att indriva lån, nödgades måhända låntagaren att för möjliggörande av återbetalning avverka skog. Detta kunde naturligen för låntagaren innebära olägenheter med hänsyn såväl till att avverkningen skedde vid en oförmånlig prisnivå som till att densamma icke stode i överensstämmelse med den plan, han med hänsyn till skogens sammansättning eljest velat följa. Med den enskildes intresse sammanföle här det allmäns. I anslutning till det sagda syntes det kunna förutsättas, att — även om 1930 års lag erhöle utsträckt tillämpning — de vanliga kreditinrättningarna icke skulle i tillräcklig omfattning och på ett tillfyllestgörande sätt kunna sörja för tillgodoseendet av skogsägarnas behov av högre liggande kredit. Om man ville tillgodose det legitima behovet av sådana krediter, syntes den lämpliga vägen vara att anordna särskild utlåning genom en statlig lånefond.

I de över promemorian avgivna *yttrandena* har på ett par håll — särskilt från 1936 års egnahemsutredning — understrukits, att behov föreligger av ett underlättande av jordbrukarnas möjligheter att utnyttja skogen som underlag för kredit.

Departementschefen: »Enligt vad som framhållits i förenämnda inom jordbruksdepartementet upprättade promemoria och bland annat bekräftats av vad 1936 års egnahemsutredning anfört i sitt yttrande över promemorian, föreligger för jordbrukarna ett naturligt och legitimt behov av skogskredit för skilda ändamål.

I anslutning till vad i promemorian anförts vill jag särskilt understryka angelägenheten av att envar jordbrukare — där detta är möjligt — beredes tillfälle att förvärva tillräckliga skogstillgångar för att jordbruket skall kunna bli bärkraftigt. Jordbrukaren är emellertid ofta icke i stånd här-till, om han ej kan skaffa sig medel genom upptagande av lån till relativt betydande belopp. Han kan visserligen anlita utvägen att avverka skog och använda inkomsten härav till betalning av köpeskillingen för inköpt fastighet, men detta är en utväg, som, i den mån avverkningen sträcker sig alltför långt med hänsyn till skogens framtida avkastningsmöjligheter, icke kan förordas vare sig med hänsyn till jordbrukarens eget intresse eller ur skogsvårdens eller skogshushållningens synpunkt.

I detta sammanhang vill jag nämna, att förslag torde komma att föreläggas årets riksdag om en lagstiftning rörande vissa begränsningar i rätten att avverka skog å nyförvärvad fastighet. Denna lagstiftning — som närmast är motiverad av syftet att motverka spekulation med skogsegendom — torde komma att innebära vissa inskränkningar även i lojala fastighetsförvärvares möjligheter att tillgodogöra sig skogstillgångarna i alltför stor omfattning. Genomförandet av en sådan lagstiftning torde vara ägnat att ytterligare öka behovet av kredit i samband med fastighetsförvärv.

Vare sig behovet av kredit sålunda hänför sig till förvärvet av erforderliga skogstillgångar eller avser annat legitimt ändamål, som sammanhänger med skogsbruket, synes det mig vara ett önskemål, att kreditbehovet tillgodoses

i tillräcklig omfattning och på lämpliga villkor. Härvid får visserligen icke förbises faran av en alltför hög skuldsättning för jordbrukarna. Hänsynen härtill torde emellertid icke böra tagas till intäkt för att underlåta sådana åtgärder, varigenom jordbrukarna kunna få sina legitima och ekonomiskt motiverade kreditbehov tillgodosedda. Däremot torde nämnda hänsyn böra föranleda, att jordbrukarnas krediter med avseende å villkoren för återbetalning m. m. ordnas på ett ändamålsenligt sätt.

Det synes naturligt att, då det gäller att skapa förutsättningar för ett rationellt tillgodoseende av jordbrukarnas behov av kredit för skogliga ändamål, i första hand undersöka, i vad mån skogen själv kan läggas till grund för kredit.

Utnyttjandet av skogen som kreditobjekt försvåras av att långgivaren vid bedömandet av säkerhetens värde måste taga hänsyn till risken, att skogen kan bli föremål för avverkning. Enligt vad i promemorian framhållits, torde skogsvårdslagens bestämmelser icke på ett tillfyllestgörande sätt trygga långgivares anspråk på säkerhet för vidmakthållandet av belånad skogs värde. Detta har däremot varit syftet med den år 1930 tillkomna lagen om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet, vilken lag emellertid är tillämplig allenast med avseende å hypoteksföreningarnas utlåning. I det följande kommer jag att upptaga till undersökning, om ifrågavarande lagstiftning kan utsträckas till att gälla även andra kreditinrättningar.

Skogens användbarhet som kreditunderlag påverkas också av riskerna för fluktuationer i priserna å trävaror. Det är uppenbart, att vid bedömandet av skogsbelåningens höjd hänsyn även måste tagas till sådana risker.»

Utskottet antecknar, att *Kungl. Maj:t* i propositionen, nr 262, föreslagit riksdagen att antaga förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212), åsyftande vissa begränsningar i rätten att avverka skog å nyförvärvad fastighet. (Utskottets utlåtande nr 88.)

Ändrad lagstiftning om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet.

I samband med att lanthypoteksföreningarna år 1930 erhöilo rätt att i fastighets belåningsvärde inräkna värdet å växande skog, infördes särskilda bestämmelser med syfte att skydda hypoteksföreningarna mot risken att belånad fastighet genom alltför omfattande skogsavverkningar kunde få sitt värde reducerat. Dessa bestämmelser återfinnas i lagen den 6 juni 1930 (nr 202) om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet och äro i huvudsak av följande innehåll.

Om i fall, då hypoteksförening meddelar lån mot inteckning i fastighet med växande skog, mellan fastighetens ägare och föreningen överenskomme träffas, att viss inskränkning skall gälla i rätten att avverka skogen,

må enligt 1 § första stycket skogsvårdsstyrelsen, där de härutinnan överenskomna bestämmelserna ej äro stridande mot grunderna för god skogsvård, på begäran av föreningen meddela föreskrift, att bestämmelserna skola med den verkan, som i lagen sägs, lända till efter rättelse.

I 1 § andra stycket stadgas, att om lånet infriats eller fastigheten eljest ej längre häftar därför eller föreningen förklarar sig icke vidare påfordra föreskriftens tillämpning, ändå att fastigheten alltjämt svarar för lånet, föreskriften skall upphöra att gälla. Om förhållande, på grund varav föreskriften upphör att gälla, skall föreningen ofördröjligen underrätta skogsvårdsstyrelsen.

De i avseende å avverkningen fastställda bestämmelserna gälla enligt 2 § mot envar. Innehar någon vid tiden för föreskriftens meddelande rätt att å fastigheten avverka skog, och har han icke samtyckt till bestämmelserna, är han dock icke bunden av föreskriften i den mån hans rätt därav beröres.

I 3 § finnas vissa ansvarsbestämmelser upptagna. Sålunda stadgas, att beträffande ansvar för överträdelse av skogsvårdsstyrelsens föreskrift och om fullföljd av talan mot dess beslut gäller vad i 6 och 7 kapitlen skogsvårdslagen är stadgat beträffande ansvar för avverkning i strid mot föreskrift, som meddelats enligt nämnda lag, och rörande fullföljd av talan mot beslut om dylik föreskrift. Behållning, uppkommen genom försäljning av förbrutet virke, och utdömd ersättning för virke, som undgått beslag, skall dock i första hand användas till lånets täckande. Vad sålunda stadgats om redovisning av sådan behållning och ersättning skall gälla, ändå att överträdelserna innefattar jämväl förseelse mot annan lag.

Uppsikt över meddelad föreskrifts efterlevnad utövas jämlikt stadgande i 4 § av skogsvårdsstyrelsen efter grunder samt på villkor i avseende å ersättning och annat, som med hypoteksföreningen överenskommas. Med ågare av fastighet skall enligt 5 § likställas innehavare av fideikommiss. Slutligen skall jämlikt 6 § lagen äga tillämpning allenast beträffande skog, som enligt lag står under skogsvårdsstyrelsens uppsikt.

Ifrågavarande lagstiftning grundar sig på ett av särskilda sakkunniga den 27 december 1929 avgivet betänkande angående primär jordbruks- och skogskredit.

Till underlättande av möjligheterna att belåna skog^h har i *promemorian* förordats, att tillämpningen av 1930 års lag måtte utsträckas även till fall, då kredit utlämnas av vissa andra kreditinrättningar än hypoteksföreningar, varvid det skydd, som nämnda lag medgiver, skulle kunna utnyttjas också med avseende å andra lån än bundna primärlån.

I *promemorian* har närmast ifrågasatts, att lagen, förutom å hypoteksföreningarna, skulle göras tillämplig å jordbrukskassor och centralkassor för jordbrukskredit samt sparbanker. Vidare har i *promemorian* fästs uppmärksamheten på den utlåning, som sker från egnahemslånefonden och härmed jämförliga fonder.

Departementschefen: »Syftet med 1930 års lag om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet är att skydda hypoteksföreningarna mot risken, att säkerheten för inteckningslån försämras genom alltför långtgående avverkning av skog. Hypoteksförening, som med låntagare träffar överenskommelse om att viss plan skall följas vid avverkningen, kan hos vederbörande skogsvårdsstyrelse begära föreskrift, att överenskommelsen skall län-

da till efterrättelse, varefter skogsvårdsstyrelsen utövar uppsikt över att ifrågavarande föreskrift efterlevs.

Den nu föreslagna utsträckningen av 1930 års lag till att gälla, förutom hypoteksföreningarna, även vissa andra kreditinrättningar är ägnad att för dessa minska de risker, som äro förenade med skogsbelåning, och bör sålunda underlätta för jordbrukarna att utnyttja skogen som kreditunderlag. Med hänsyn härtill och till vad jag förut anfört angående behovet av sådana belåningsmöjligheter anser jag önskvärt, att ifrågavarande lagändring kommer till stånd.

Även om 1930 års lag sålunda erhåller utsträckt tillämpning, torde det knappast finnas tillräcklig anledning att antaga, att lagen skall komma att utnyttjas i särdeles stor omfattning. Avsikten med den ifrågasatta lagändringen är icke, att lagen skall komma till användning i så många fall som möjligt utan att den skall kunna anlitas, där detta kan underlätta för en skogsägare att erhålla lämpligt ordnad kredit. Att skogsägarna skola vara benägna att, utan att det är nödvändigt, underkasta sig den uppsikt, som lagen förutsätter, är icke troligt. Med hänsyn härtill finner jag föga sannolikt, att en utsträckning av lagens tillämpning skall behöva medföra olägenheter för skogsvårdsstyrelserna. För övrigt måste ihågkommas, att en väl ordnad skogsbelåning är av värde även ur skogsvårdssynpunkt. Härtill kommer, att den övervakning, som föranledes av tillämpningen av ifrågavarande lagbestämmelser, giva skogsvårdsstyrelserna ökade tillfällen att verka för en god skogsvård.

I förenämnda promemoria har i första hand åsyftats, att 1930 års lag förutom å hypoteksföreningarna skulle erhålla tillämpning å jordbrukskassorna och centralkassorna för jordbrukskredit, vilka äro inrättade med statens stöd för att tillgodose jordbrukarnas kreditbehov, ävensom å sparbänkerna, vilka senare torde vara de kreditinrättningar som ha den största utlåningen till jordbruket. Emellertid har i en del yttranden förordats, att lagen även erhåller tillämpning med avseende å affärsbankerna. Med särskild skärpa ha styrelsen för svenska bankföreningen samt bank- och fondinspektionen uttalat sig i denna riktning. Ehuru jag anser, att skäl kunde motivera, att lagen tills vidare i avvaktan på ytterligare erfarenheter icke utsträcktes längre än i promemorian avsetts, finner jag mig likväl, med hänsyn till affärsbankernas intresse för saken, icke böra motsätta mig, att lagen också göres tillämplig i fråga om dessa bankers utlåning. Ur de synpunkter, som i samband med tillkomsten av 1930 års lag anfördes mot tanken att låta lagen gälla inteckningshavare i allmänhet, anser jag inga betänkligheter kunna möta mot att utsträcka lagens tillämplighet till nu nämnda kreditinrättningar. Det säger sig självt att, i den mån riksbanken, postsparbanken eller andra inrättningar för statlig penningförvaltning eller utlåningsverksamhet, exempelvis egnahemslånerörelsen, kunna ha fördel av att utnyttja ifrågavarande lagbestämmelser, möjlighet härtill bör beredas dem. Däremot anser jag mig icke böra förorda bankofullmäktiges förslag, att bestämmelserna även skulle göras tillämpliga med avseende å försäkrings-

företag, pensionskassor, stiftelser och andra liknande institutioner. Ehuru jag saknar anledning att befara, att dessa inrättningar skulle utnyttja lagen till missbruk av sin ställning som långgivare, finner jag likväl lämpligt, att lagen åtminstone för närvarande icke utsträcket längre än till att gälla de vanliga kreditinrättningarna ävensom vissa statliga institutioner. I den mån det kan komma att visa sig, att jordbrukarnas kreditförhållanden kunde väntas bliva främjade genom en ytterligare utvidgad tillämpning av ifrågasvarande lagstiftning, torde frågan härom sedermera få upptagas till övervägande.

Med hänsyn till de organisatoriska förändringar, som kunna förekomma icke minst på den statliga kreditgivningens område — bland annat är egnahemslånerörelsen nu föremål för utredning — anser jag praktiska skäl tala för att i lagen icke införes en uppräknings av de inrättningar, å vilka lagen skall kunna tillämpas, utan att bestämmandet härav överlåtes åt Kungl. Maj:t.

I promemorian har fästs uppmärksamheten på frågan huruvida mer än en överenskommelse av förevarande slag bör kunna träffas med avseende å en och samma fastighet. Jag anser övervägande skäl tala för att detta icke bör medgivas. Däremot synes hinder icke böra möta, att flera långgivare förena sig om samma överenskommelse.

Det torde böra ankomma på chefen för justitiedepartementet att anmäla de ändringar i 1930 års lag, som föranledas av förevarande förslag.»

Kungl. Maj:t har i propositionen, nr 259, föreslagit riksdagen att antaga förslag till lag angående ändrad lydelse av 1, 3 och 4 §§ lagen den 6 juni 1930 (nr 202) om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet. (Förslaget tillstyrkt av första lagutskottet i dess utlåtande nr 48.)

Förslag till vissa ändringar i författningarna för jordbrukskasserörelsen.

Jordbrukets kreditkasserörelse är i huvudsak reglerad genom dels lagen den 26 juni 1936 (nr 373) med vissa bestämmelser om centralkassor för jordbrukskredit, dels förordningen den 3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor med däri genom förordningar den 3 juni 1932 (nr 166), den 22 juni 1934 (nr 324), den 26 juni 1936 (nr 374) och den 30 juni 1937 (nr 640) vidtagna ändringar samt dels förordningen den 3 juni 1932 (nr 165) angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor, vilken sistnämnda förordning i vissa delar ändrats genom förordning den 26 juni 1936 (nr 375).

Departementschefen: »Efter år 1936 vidtagna författningsändringar får i det delaktighetsunderlag, som ligger till grund för kassamedlens andel i jordbrukskassa och därmed för omfattningen av den s. k. andelskrediten, inräknas värdet av växande skog. Delaktigheten utgör högst en andel för varje fullt tal av 500 kronor av fastighets såsom delaktighetsunderlag bestämda

värde. Då andelskrediten högst får utgöra 200 kronor för varje andel, kommer densamma alltså högst att motsvara 40 procent av fastighetsvärdet. Vad beträffar fastighets jordbruksvärde föreligger möjlighet att utöver detta låne-maximum utlämna lån mot säkerhet av fastighetsinteckning, om och i den mån inteckningen ligger inom 60 procent av jordbruksvärdet. Samma möjlighet är däremot icke för handen beträffande fastighets skogsvärde. Detta innebär uppenbarligen, att ägare av jordbruk, vari skogsvärdet ingår till relativt betydande del, missgynnas i fråga om belåningsmöjligheter. I den inom jordbruksdepartementet upprättade promemorian har nu ifrågasatts, att skogsvärde i förevarande hänseende skall jämföras med jordbruksvärde och att således vid utlämnande av primärlån skogsvärdet skall få inräknas i fastighets belåningsvärde.

Styrelsen för svenska jordbrukskreditkassan har tillstyrkt de i promemorian framlagda författningsutkasterna i förevarande hänseende, medan åter statskontoret, bank- och fondinspektionen samt bankofullmäktige avstyrkt desamma.

Till stöd för sitt avstyrkande har bank- och fondinspektionen hänvisat till att underlaget vid primärbelåning av skog skulle bli betydligt sämre än underlaget vid den nu medgivna primärbelåningen. Med anledning av vad sålunda anförts vill jag fästa uppmärksamheten på att, såsom framgår av det föregående, förslag är avsett att framläggas om utsträckt tillämpning av lagen om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet. Denna lag, som hittills endast kunnat utnyttjas med avseende å hypoteksföreningarnas utlåning, förutsättes även skola kunna tillämpas vid utlåning från andra kreditinrättningar, bland dem jordbrukskassor och centralkassor. Ifrågavarande lagstiftning är avsedd att skydda kreditgivare mot att belånad skogsegenhet får sitt värde reducerat genom avverkningar och är sålunda ägnad att minska de risker, som äro förenade med skogsbelåning. För övrigt ha jordbrukskassor och centralkassor, lika väl som alla andra kreditinrättningar, att i varje särskilt låneärende pröva, om erbjuden säkerhet för lån är tillräckligt betryggande. Med hänsyn till det nu sagda anser jag det icke vara ur säkerhetssynpunkt motiverat att undantaga fastighets skogsvärde från möjligheterna till primärbelåning hos jordbrukskasserörelsen.

De av bank- och fondinspektionen framhållna principiella betänkligheter mot att jordbrukskassor och centralkassor även få bevilja primärkredit finner jag icke utgöra tillräcklig grund för att upprätthålla en åtskillnad mellan fastigheters jordbruks- och skogsvärden. I varje fall anser jag dessa betänkligheter av principiell art icke böra stå i vägen för sådana ändringar i bestämmelserna för jordbrukskasserörelsen, som kunna öka dess möjligheter att tillgodose sina medlemmars kreditbehov.

Med hänsyn till det nu sagda och till vad jag förut anförde rörande önskvärdheten av förbättrade kreditförhållanden för de skogsägande jordbrukarna vill jag tillstyrka genomförandet av de i promemorian ifrågasatta ändringarna i förordningen om jordbrukets kreditkassor. En motsvarande ändring har i promemorian även föreslagits med avseende å förordningen

angående rätt för centralkassa för jordbrukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor. Då det icke synes uteslutet, att en sådan möjlighet till skogsbelåning kan komma att vara till fördel för vissa skogsägaresammanslutningar, anser jag tillräcklig anledning icke finnas att i förevarande hänseende göra någon skillnad mellan de båda ifrågavarande författningarna. Jag tillstyrker alltså genomförandet av den föreslagna ändringen även i nu sist avsedda förordning.»

Statliga sekundärlån mot säkerhet av inteckning i jordbruks- egendom med växande skog.

Såsom framgår av det föregående har i förut omnämnda promemoria även framlagts förslag om åtgärder för tillgodoseende av skogsägarnas behov av högre liggande kredit genom statlig utlåningsverksamhet.

Departementschefen: »I enlighet med vad som tidigare närmare utvecklats anser jag det utgöra ett allmänt intresse, att de skogsägande jordbrukarna — utan att de därigenom uppmuntras till en alltför hög skuldsättning — få sina legitima kreditbehov tillgodosedda i tillräcklig omfattning och på ett ändamålsenligt sätt. Med hänsyn härtill har jag inom departementet låtit undersöka möjligheterna att, i den mån de vanliga kreditinrättningarna med hänsyn till grunderna för sin verksamhet icke kunna ställa kredit till förfogande, genom statlig utlåning tillgodose ifrågavarande kreditbehov.

I den promemoria, som inom departementet upprättats i förevarande ämne, har ifrågasatts inrättandet av en statlig skogslånefond, vars utlåning skulle handhavas av sekundärlånenämnden. För att minska betänkligheterna mot en förhållandevis hög belåning av skog ha i promemorian föreslagits särskilda bestämmelser med avseende å säkerheterna för lån samt återbetalningsvillkor m. m.

Ehuru vissa fördelar synts mig vara förenade med den väg, som anvisats i promemorian, har jag emellertid vid mina ytterligare överväganden av detta spörsmål kommit till uppfattningen, att ifrågavarande statliga utlåning åtminstone tills vidare bör ordnas genom anlåtande av den redan nu förefintliga sekundärlånefonden. Enligt de för denna gällande bestämmelserna må lån meddelas till högst 75 procent av det efter vissa grunder fastställda belåningsvärdet å den jordegendom, varom fråga är. I detta värde får enligt nuvarande bestämmelser ej inräknas värdet å växande skog. Om sistnämnda undantagsbestämmelse uteslutes och skogens värde sålunda får ingå i belåningsvärdet, ökas givetvis förutsättningarna för att sekundärlånefonden skall kunna bli till nytta även för sådana jordbrukare, vilkas egendomar till mera avsevärd del utgöras av skog. En dylik ändring synes så mycket mer försvarlig, som det enligt vad i annat sammanhang föreslås kommer att finnas möjlighet att vid belåning av skog, där så anses påkallat, tillämpa bestämmelserna i lagen om begränsning av rätten att avverka skog å intecknad fastighet.

Såvitt jag kan finna, bör en försiktigt utövad skogsbelåning från sekundärlånefondens sida icke medföra betänkligheter. Särskild försiktighet måste givetvis iakttagas vid tider av höga fastighetsvärden, så att icke jordbrukarna då ikläda sig en gäld, som de sedermera vid fallande konjunkturer icke kunna förränta. Jag vill i detta sammanhang också fästa uppmärksamheten på att ifrågavarande utlåningsverksamhet under inga förhållanden får bedrivas på sådant sätt, att därigenom underlättas en spekulation med jordbruksfastigheter.

Med grunderna för utlåningen från sekundärlånefonden synes bäst överensstämma att icke i författningsväg begränsa belåningen av skog till särskilda ändamål eller eljest närmare reglerade förutsättningarna och villkoren för lån i olika fall. Det synes emellertid uppenbart, att sekundärlånenämnden vid belåning av egendom, vars värde till väsentlig del utgöres av skogsvärde, bör taga hänsyn härtill vid bestämmande av återbetalningsvillkor m. m. I sådana fall bör i allmänhet som förutsättning för lån gälla, att skogen hålles brandförsäkrad.

De i promemorian berörda frågorna om driftskredit för skogsbrukets behov och om lån till vissa skogsägaresammanslutningar torde lämpligen böra, fristående från den nu berörda frågan, framdeles upptagas till övervägande i andra sammanhang.

Såsom sekundärlånenämnden anfört, torde den omständigheten, att från sekundärlånefonden även komma att få utlämnas lån på grundval av fastighets skogsvärde, icke för nästkommande budgetår behöva föranleda ökade anslagsbehov för nämndens verksamhet.»

Önskemålet att kunna utnyttja växande skog såsom kreditobjekt föranledde 1930, att lanthypoteksföreningarna erhöilo rätt att i fastighets belåningsvärde inräkna ej blott jordbruksvärde utan även, under vissa villkor, skogsvärde. Under senare år har kravet på vidgade möjligheter att belåna skog gjort sig allt mera gällande och vid upprepade riksdagar föranlett motioner härom. Den av 1937 års riksdag beslutade skärpningen av jorddelningslagen med avseende på skogstilldelning för jordbruksfastighet, omfattande icke allenast skog för husbehov utan ock stödsskog, har jämväl givit ökat stöd för detta krav. I samma riktning verka de allt mera målmedvetna och omfattande strävandena att söka förstärka det stora antalet ofullständiga jordbruk i landet, ej minst genom att förse dessa jordbruk med ökad skogstillgång. Över huvud taget torde varken bildande eller upprätthållande av bärkraftiga och ändamålsenligt sammansatta jordbruksfastigheter i stora delar av landet kunna äga rum utan att skog tillföres dessa fastigheter och säkerhet för skogens bevarande skapas.

Utskottet.

De ytterligare möjligheter till skogsbelåning, som förevarande proposition åsyftar, synas utskottet vara ägnade att tillgodose omförmälda kreditbehov för många jordbrukare. Utskottet vill därför ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag, att jordbrukskassor och centralkassor för jordbrukskredit, sparbanker och affärsbanker ävensom vissa statliga kreditinstitutioner, såsom de för ut-

låning från egnahemslånefonden och sekundärlånefonden, beredas nu föreslagna ökade möjligheter att belåna även fastighets skogsvärde.

När utskottet i likhet med departementschefen ger uttryck åt denna uppfattning, sker detta under den förutsättningen, att försiktig återhållsamhet iakttages vid belåning av skog och att nödig trygghet vinnes för att belånad skog vidmakthålles vid sitt belåningsvärde. 1930 års lag om begränsning av rätten att avverka skog å in-tecknad fastighet bör därför utsträckas till att gälla icke endast hypoteksföreningarnas utan även nämnda kreditinrättningars skogsbelåning.

I föreliggande motion hemställes, att jordbrukskassorna med avseende på belåning av skog skola liksom hypoteksföreningarna ha ovillkorlig skyldighet att söka det skydd mot risker, förenade med skogsbelåning, som nys-nämnda 1930 års lag avser att lämna. Med anledning härav vill utskottet erinra om departementschefens uttalande, att det skall åligga jordbrukskassorna lika väl som andra kreditinrättningar att i varje särskilt låneärende pröva, om erbjuden säkerhet är tillräckligt betryggande. Men även om en sådan noggrann prövning sker, kvarstår dock vid belåning av skog en i förhållande till annan fastighetsbelåning betydligt större risk för pantens minskning i värde genom att låntagaren hastigt avverkar och realiserar skogen till förfång för långivaren och innan denne hinner ingripa. Det synes därför utskottet angeläget, att 1930 års lag bringas i tillämpning i alla de fall, där det belånade skogsvärdet är av någon avsevärd storlek (t. ex. i regel över 2,000 kronor) eller utgör en mera betydande del av den belånade fastighetens hela värde. Genom att påfordra tillämpning av 1930 års lag kommer långivaren i ett betydligt tryggare läge än densamma förutan. Vid avverkning utan skogsvårdsstyrelsens medgivande eller vid eljest otillåten avverkning kan nämligen straffansvar utkrävas och virket beslagtogs för långivarens räkning.

Den utsträckning av sekundärlånefondens utlåning till att omfatta även fastighets skogsvärde, som departementschefen föreslagit, vill utskottet jämväl tillstyrka. Härvid gäller givetvis i minst lika hög grad, vad utskottet anfört med avseende på tillämpningen av 1930 års lag.

Vid tillämpning av 1930 års lag bör, vare sig fråga är om primär- eller sekundärkredit, föreskrivas skyldighet att hålla skogen brandförsäkrad.

Under åberopande av det anförda och då utskottet i övrigt icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts framställning, får utskottet hemställa,

A. att riksdagen må
dels antaga Kungl. Maj:ts förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av §§ 27 och 50 förordningen den 3 juli 1930 (nr 317) om jordbrukets kreditkassor,

2) förordning om ändrad lydelse av § 6 förordningen den 3 juni 1932 (nr 165) angående rätt för centralkassa för jord-

brukskredit att till medlemmar intaga andra ekonomiska föreningar än jordbrukskassor,

dels ock godkänna av föredragande departementschefen tillstyrkta ändringar i gällande bestämmelser rörande statens sekundärlånefond för jordbrukare;

B. att motionen I: 304 må anses besvarad med vad utskottet anfört.

Stockholm den 17 maj 1938.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 86.